

Lietuviškoms amazonėms – komplimentai ir šypsenos

Dvi Krašto apsaugos savanorių pajėgų karės savanorės – 21 m. Sandra Stancikaitė ir 23 m. Eglė Šveistytė – po pusės metų trukmės misijos Serbijos ir Juodkalnijos Kosovo provincijoje pasidalijo įspūdžiais, ką moterims reiškia karinė tarnyba toli nuo namų tarp įvairių tautybių vyrų, nuolat dėvint uniformą ir stengiantis išsaugoti moteriškumą.

Kariškoje kuprinėje – moteriški atributai

Kaip jūs, jaunos merginos, susiviliojote tarnauti kariuomenėje?

Eglė: Iš penkių seserų esu jauniausia ir jau nuo vaikystės buvau labiau „pacaniukas“ nei panelė, nes mėgau žaisti su berniukais ir pagelbėti tėčiui prie „vyriškų“ darbų. Kai prieš šešerius metus nusprendžiau tapti kare savanore, niekas labai nenustebo ir neprieštaravo. Be to, nuo vaikystės žavėjausi kariais, man jie su savo uniformomis atrodė tiesiog fantastiškai...

Sandra: Apie kariuomenę pirmiausia išgirdau iš savo tėčio, jis turėjo didžiulį albumą su nuotraukomis apie savo tarnybą sovietinėje armijoje. Tai buvo savotiška relikvija, man labai patikdavo jį vartyti. Pati uniformą dėviu nuo 14

metų, kai įstojau į Šaulių sąjungą, sulaukusi 18 metų tapau savanore, nes labai norėjosi papildomos veiklos ir naujų saviraiškos galimybių.

Koks buvo pirmas įspūdis sijonus ir aukštakulnius batelius išmainius į „kerzus“ ir kamufliažines kelnes? Kaip moters kūnas jautėsi kario uniformoje?

Sandra: Pačioje pradžioje gavau danų labdarinę uniformą, 5 dydžiais per didelę. Ir batai buvo per dideli, tai reikėjo septynias kojines užsimauti... Vis dėlto, nors ir su nelabai patogią uniformą, jaučiausi taip išdidžiai... Ir per pratybas prisitirdavau pūšlių, bet vis tiek tarnauti savanore man buvo ir tebėra labai smagu.

Eglė: Tapusi savanore labai laukiau, kol gausiu uniformą, nes iš pradžių vilkėjau civiliais rūbais. Uniforma buvo normali, bet batai kokiais penkiais dydžiais per dideli.

Ar tapusios karėmis ir įsijungusios į vyrišką kolektyvą pajutote išskirtinį vaikinų dėmesį?

Eglė: Tuo metu mano kuopoje nebuvo daug merginų, todėl susidomėjimą jčiau. Vaikinai buvo nusiteikę draugiškai, tikrai nežiūrėjo su panieka – ir padėdavo, ir patardavo.

Sandra: Žinoma, kai tarp 30 vaikinų esi viena mergina, dėmesio tikrai pakanka, bet į tarnybą atėjau su nuostata, kad viską darysiu pati ir neprašysiu pagalbos, norėjau sau ir kitiems įrodyti, kad galiu būti geras karys.

Ar noriai namiškiai išleido pusei metų į misiją Kosove?

Eglė: Iš pradžių mamai nesakiau, kad išvažiuoju į misiją, nes labai jaudinosi. Pamelavau, kad išvykstu į mokymus Danijoje, bet artėjant

išvykimo dienai pasakiau tiesą. Labiausiai mama bijojo, kad nevažiuočiau į Afganistaną, bet kai sužinojo, kad tarnausiu Kosove, nusiramino. Itin buvo nustebę universiteto dėstytojai, nes reikėjo pasiimti akademinės atostogas. Iš pradžių niekaip negalėjo patikėti, kad aš, moteris, tikrai vyksiu į karo nualintą kraštą.

Sandra: Mano namiškiai iš pradžių apie misijas nieko nenorėjo girdėti, bet pamažu įkalbėjau, kad neprieštarautų. Tiesa, pradėjus ruoštis misijai, atsirado ir tokių, kurie klausinėjo, ar nebijau išvykti į užsienį, kiti sakė, kad bus sunku pusę metų išverti išskirtinį dėmesį ir išbūti vyriškoje draugijoje.

Ar turite vaikus? Ar jie neprieštaravo jūsų tarnybai užsienyje maždaug 30-ies vyrų būryje?

Sandra: Aš neturiu vaikino, todėl nebuvo kam prieštarauti.

Eglė: Turiu vaikina kariškį, jis kartu su mani vyko į tą pačią misiją, todėl neprieštaravo.

Kokie moteriški daiktai į Kosovą atkeliauja jūsų kuprinėse?

Sandra: Kai dėjasi daiktus, sesuo sakė,

kad tik kosmetikos neimčiau, bet tušą blakstienoms vis tiek įsidėjau... Žinojau, kad puoštis negalėsiu, bet vis tiek paėmiau vienerius gražius marškinėlius, kad turėčiau, jeigu ką... Ir auskarus, bent jau mažučius, pasiėmiau, įsidėjau ir žiedelį, kad nors vakarais užsimaučiau, kai nedėvesiu uniformos. Vis tiek norėjosi ką nors moteriško pasiimti...

Eglė: Jokios kosmetikos neėmiau. Bene moteriškiausias dalykas mano kuprinėje – plišinis žaisliukas, kurį gavau dovanų nuo brangaus žmogaus.

Tai ar panaudojote tai, ką atsivežėte?

Sandra: Nors yra griežtos uniformos dėvėjimo taisyklės, bet dėl tušo blakstienoms tikrai niekas neprieikštauja, kad tik per ryškiai nebūtų. O vaikinai iš karto pastebi, pasako: „akis pasidažei, tokios didelės...“

Stovykloje – komplimentai kas dieną

Lietuvos karių būrys KFOR-13, kuriame tarnavote ir jūs, buvo dislokuotas bendroje Lenki-

Eglei Šveistytei (kairėje) misija Kosove paliko gerą įspūdį.

jos ir Ukrainos bataliono stovykloje „Baltasis erelis“. Jūs buvote pirmosios merginos pėstininkės, tarnaujančios šiame batalione. Kaip jautėtės vyriškoje įvairių tautų karių kompanijoje?

Sandra: Iš pradžių visi labai stebėjosi: „Merginos – karės! Vaaaau! Nereal!“ Ir labai do-

Sandra Stancikaitė KASP tarnauja nuo 18 metų, misija Kosove jai – pirmoji.

mėjosi mumis, stovykloje ėjo visokie „pletkai“, neva viena iš mūsų yra ištekėjusi ir turi vaiką... Kai sužinojo, kad nei mes ištekėjusios, o aš dar ir vaikiną neturiu... dėmesio sulaukėme daug. Visa stovykla žinojo mūsų vardus, ir kiekvienas sveikindavosi, nors pačios tikrai visų nepažinojome. Ir susivėlusį jau negali iš-eiti iš „kūbriko“, nes vaikinai iš karto pastebės ir mes kokią repliką...

Ar dažnai tekdavo išgirsti komplimentų?

Sandra: Kiekvieną dieną. Kartais net nesu-pranti, ką sako, bet matai, kad šypsosi. Dažnai girdėdavau, kad esu „faina“.

Tarnavote kartu su lietuviais, lenkais ir ukrainiečiais. Kurie jums skyrė daugiau dėmesio?

Eglė: Šilčiausiai su mumis bendravo lenkai, nuolat palčiai šypsodavosi. Ir ukrainiečiai ma-loniai bendravo.

Komplimentus merginos girdėjo kiekvieną dieną.

Sandra: Kosove teko sutikti ne tik lenkų ir ukrainiečių, bet ir kitų tautybių karių. Galiu pa-sakyti, kad man gražiausi prancūzai ir italai, mat jie nors ir vilki vienodomis uniformomis, bet turi savo stilių, pavyzdžiui, gražias šukuosenas.

Kaip sutarėte su kitosi bazės merginomis?

Sandra: Bazėje esame mes ir dar dvi lenkės. Kadangi lenkiškai nemokėjome, tai per daug nebendravome, tik draugiškai pasisveikindavo-me.

Ar tarnaudamos Kosove šventėte kovo 8-ąją?

Eglė: Tą dieną turėjau eiti į sargybą, o San-dra – į tarnybą valgykloje. Nieko neįtardamos ruošėmės, bet atėjo vadas ir pasakė, kad mer-ginoms organizuojama ekskursija į Makedoni-ją, o grįžus bus vakarėlis. Buvo taip šaunu apsi-vilkkti civiliais rūbais.

Sandra: Vakare bataliono vyrai mus pasvei-kino, įteikė gėlių, dovanėlių. Ir išbučiavo, nes lenkai sveikindami bučiuoja į žandus keturis kartus ir paskui į ranką. Bataliono vadas lenkų pulkininkas įteikė diplomus – sveikinimo raštus, kuriuose linkėjo sėkmės tarnyboje ir asmeni-niame gyvenime. Buvo paruošta ir ypatinga va-karienė su vynu.

Musulmoniško krašto spalvos

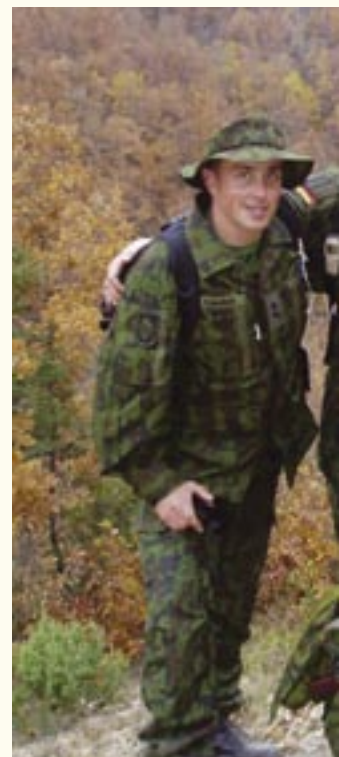
Kokį įspūdį jums paliko Kosovo albanai – vaikinai ir merginos?

Sandra: Pastebėjau, kad vietiniai vaikinai stilingesni už merginas, nes retą alba-ną sutiksi netvarkinga šu-kuosena, ir rengiasi labai stilingai. Tiesa, kai pamačiau du vaikus, kurie ėjo susiki-bę už rankų, pamaniau, kad tai gėjai, bet man pasakojo, kad šiame krašte vyrų susi-kibimas rankomis reiškia, kad jie yra laisvi ir neturi mer-ginų.

Eglė: Albanės labai ryš-kiai dažosi. Akis apvedžioja juodai, iki antakių pritepa tamsių šešėlių, ant veido už-sideda tikrai daug įvairios kosmetikos.

Kaip į jus, merginas, vilkinčias kario uniformomis ir rankoje laikančias ginklą, reagavo vietiniai?

Sandra: Kai pamato mer-ginas kares, tai šypsosi ir mojuoja, o man, blondinei,

tai dar labiau.

Vietinės moterys kariams vyrams nemojuoja, bet kai pamatė merginas, sveikinosi, mojava, šypsojosi. Kartą turėjau galimybę pasikalbėti su albanėmis, tai joms buvo labai keista, kaip mergina gali būti karė ir ginklą nešioti, kaip vyrai šitai leidžia?

Eglė: Kartą dalyvavau medicininės pagalbos teikimo operacijoje atokiame kalnų kaimelyje. Moterys į mane žiūrėjo ir šiltai šypsojosi, kažką tarpusavyje šnibždėjosi, vos ne pačiupinėti norėjo, per pečius plojo.

Albanai yra musulmonai, kokios jų tradicijos, buities detalės jums pasirodė įdomios, neįprastos?

Sandra: Man Kosovo albanai pasirodė gana vakarietiški, rengiasi kaip pas mus, gal tik vyresnės moterys ryši skareles. Nors kartais tenka pamatyti vaizdelį, kai tėvas su sūnum eina susikabinę, o iš paskos einanti moteris tempia 10 lagaminų. Teko lankytis ir albanų namuose. Iš išorės jie atrodo paprastai, bet viduje labai išpuošti, iškloti avių vilnų kilimais, tvarkingi, nėra jokių stalų, kėdžių. Nors mano tarnybos metu buvo žiema, radiatorių albanų namuose matyti neteko. Ten pas juos pagrindiniame kambaryje dažniausiai yra tokia „buržuikė“, krosnis su kaminiu, aplink kurią sudėti čiužiniai. Ten jie visi sėdi, bendrauja, dažniausiai vyrai, o moterys sukasi virtuvėje. Teko matyti, kaip jie patys kepa duoną – maišo, minko, kepa. Duonos kepimo ritualas tęsiasi kokias 5 valandas.

Ar teko pavaikščioti po vietines parduotuves?

Eglė: Žinoma. Ten yra tikrai gerų daiktų, o kainos daug mažesnės. Nusipirkau džinsus, sijoną, batus. Pavyzdžiui, nusipirkau gerus džinsus už 15 eurų, už panašius Lietuvoje draugė mokėjo apie 200 litų. Vaikščiojome ne tik po vietines, bet ir po karines parduotuves. Amerikiečių bazės parduotuvėje galima rasti visko: nuo knygų, šampūnų, kvepalų, higienos reikmenų iki dažų plaukams ir gražaus apatinio trikotažo. O aš į Kosovą gal 6 buteliukus šampūno vežiausi...

Sandra: Pastebėjau, kad vietiniai pardavėjai albanai labai malonūs ir yra suinteresuoti, kad pirkėjai pas juos sugrįžtų. Kartą rinkausi vynuoges, tai pardavėjas pasakė, kad tų nemčiau, nes neskanios, ir parodė kitas. Rekomendavo paimti ir kitą arbūzą, nes anas dar neprinokęs, o nusipirkti persikų pasiūlė iš greitai stovėjusio pardavėjo.

Ar smarkai kankino namų ilgesys tarnaujant užsienyje?

Sandra: Kadangi po trijų mėnesių buvau sugrįžusi atostogų, tai nelabai.

Eglė: Aš neatostogavau, todėl labai pasiilgau savo artimųjų. Jie dėl manęs irgi nerimavo, nes jei pamatydavo kokį reportažą apie Lietuvos karius per televiziją, iš karto skambindavo, klausdavo, ar pas mus ramu, ar nieko neatsitiko.

Vietinės moterys ir vaikai labai stebėjosi lietuvaiteimis karėmis.

Ilona Skujaitė

E. Šveistytės ir S. Stancikaitės asmeninio archyvo nuotr.